

**РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ**

FORUM SOIS, 2023

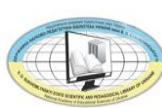
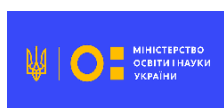
**THE DEVELOPMENT OF THE
UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE
IN LIFELONG EDUCATION**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
(тез доповідей)
4го і 5го Міжнародного
науково-практичного
WEB-форуму**

**COLLECTION OF MATERIALS
(Theses of the Reports)
The 4th and 5th International
Scientific and Practical WEB-Forum**

4, 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ЕРАЗМУС+ ПРОЄКТ PAGOSTE

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ
FORUM SOIS, 2023

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ (ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ)
4го і 5го МІЖНАРОДНОГО
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО WEB-ФОРУМУ

23-26 травня 2023 року
(Київ-Харків)

Випуск 4

Вінниця
«ТВОРИ»
2023

УДК 37:002–021.341](082)

P78

Рекомендовано до оприлюднення вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 9 від 28.09.2023 року)

Рецензенти:

СЛЮСАРЕНКО Анатолій Гнатович, доктор історичних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, професор кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

БЛИК Надія Іванівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, м. Полтава, Україна

Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя (Forum-SOIS, 2023): збірник матеріалів (тез доповідей) 4го і 5го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму (Київ-Харків, 23-26 травня 2023 р.) / [за заг. ред. М. Л. Ростокі, Т. С. Бондаренко; упоряд. М. Л. Ростокі]; МОН України, УПА, НАПН України, ДНПБ України
Вінниця: ТВОРИ, 2023. Вип.4. 198 с. DOI:
<https://doi.org/10.33407/lib.NAES.736724>

ISBN 978-617-552-466-4

У збірнику зосереджено матеріали та тези доповідей 4го і 5го (Ювілейного) Міжнародного науково-практичного WEB-форуму «Forum-SOIS, 2023» (23.05-26.05.2023), який підготовлено на умовах договору про спільну діяльність між основними організаторами – Українською інженерно-педагогічною академією та Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського. Вміщено матеріали тез доповідачів заходу з різних куточків світу, у тому числі представників Національної академії педагогічних наук України, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Інституту професійної освіти НАПН України, дослідників Київського національного університету імені Тараса Шевченка та інших закладів освіти і наукових установ України і зарубіжжя, зокрема учасників із Болгарії, Грузії, Італії, Молдови, Німеччини, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, США, Узбекистану тощо.

Матеріали форуму призначено для наукових працівників, докторантів, аспірантів, магістрантів, викладачів і студентів закладів вищої освіти, педагогів і керівників закладів системи професійної освіти й навчальних підрозділів підприємств, а також роботодавців, управлінців, законодавців і політиків, всіх тих, хто зацікавлений у поліпшенні якості підготовки підрастаючого покоління в умовах єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя.

Автори цього збірника несуть відповідальність за достовірність, унікальність, ергономічність і релевантність до тематики власне поданої публікації.

Erasmus + проєкт
«Нові механізми управління на основі партнерства та
стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні»
609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-CBHE-SP

Цей проєкт фінансується за підтримки Європейської Комісії.
Підтримка з боку Європейської Комісії в підготовці цього повідомлення [публікації] не означає схвалення його змісту, який відображає думку лише його авторів. Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в авторській публікації тез доповіді.

УДК 37:002–021.341](082)

ISBN 978-617-552-466-4

© ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2023
© УПА, 2023
© ТВОРИ, 2023
© Автори публікацій, 2023

ЗМІСТ

Програма Forum SOIS, 2023..... 11

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ЯКІСТЮ НАУКОВОГО ТА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСІВ 16

Березівська Лариса. Роль Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в інформаційному освітньо-науковому просторі в умовах воєнного стану..... 16

Адамович Ірина. Актуальність та можливості наративів: сервіси створення... 19

Бачієва Лариса. До питання реалізації дослідницької парадигми у педагогічній освіті..... 22

Беляєва Олена. Вплив цифрової трансформації на організацію освітнього процесу..... 25

Вараксіна Наталія. Використання інноваційних технологій у модернізації системи освіти України..... 27

Годецька Тетяна. Суть цифрової компетентності: елементи інформаційного аналізу наукового доробку українських учених..... 30

Елькін Олександр, Рассказова Ольга, Гринько Вікторія. Цифрова платформа «ПОВІР» – можливості для українського учнівства щодо подолання освітніх втрат і розривів..... 33

Жук Михайло. Українська освіта 4.0+: адаптивна відповідь на реальні виклики та можлива платформа «План Маршалла для України»..... 38

Журавель Яна. Вплив процесу цифровізації на розвиток суспільства..... 41

Кашаба Ольга, Щербина Ірина. Виклики системи освіти в умовах російсько-української війни..... 43

Кірієнко Уляна. Цифрова трансформація освітнього простору: актуальні вектори досліджень..... 46

Литвин Світлана. Сторітелінг як метод популяризації знань у сучасному освітньому просторі..... 50

Оліфір Світлана. Педагогічне управління в цифровому освітньому середовищі..... 52

Пітух Лілія. Підготовка конкурентоздатного випускника закладу професійної (професійно-технічної освіти) в умовах розбудови інформаційно-освітнього простору..... 56

Ростока Марина. Віртуальний читальний зал як трансдисциплінарна складова цифрового інформаційно-аналітичного середовища науково-педагогічної бібліотеки (англ.)..... 59

Тінькова Дар'я. Реалізація STEM-освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Черкащини..... 62

Елькін Олександр⁷

Інститут проблем виховання НАПН України, ГО «ЕдКемп Україна»
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-7050-0428](https://orcid.org/0000-0002-7050-0428)

E-mail: aelkin@edcamp.ua

Рассказова Ольга⁸,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-6431-0206](https://orcid.org/0000-0002-6431-0206)

E-mail: orasskazova@edcamp.ua

Гринько Вікторія⁹

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна

ORCID: [0000-0001-9834-7181](https://orcid.org/0000-0001-9834-7181)

E-mail: vhrynko@edcamp.ua

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА «ПОВІР» – МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО УЧНІВСТВА ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ І РОЗРИВІВ

Проаналізовано діяльність ГО «ЕдКемп Україна» в межах антикризової ініціативи у травні–вересні 2022 р.: EdCamp-академія та EdCamp-табір для учнівства, телеграм-канал «Дорослі в ресурсі заради дітей» для батьківства та осіб, що їх замінюють. Виявлено так званий «подвійний негативний ефект», що спостерігався в роботі громадських організацій та установ, які працювали в цей час з дітьми. Встановлено, що подолання цього ефекту пов'язано з імплементацією в освітню діяльність трьох важливих наукових підходів (теорія самодетермінації, концепція «двох сигм» Б. Блума, теорія соціального навчання). З урахуванням цих підходів у межах державно-громадського проекту з подолання освітніх втрат і розривів розроблено концепцію та готується пілотування онлайн-платформи «ПОВІР» для допомоги ученицям і учням України.

Ключові слова: подолання освітніх втрат і розривів, онлайн-платформа «ПОВІР», антикризові ініціативи, ГО «ЕдКемп Україна».

Digital Platform «POVIR»: Opportunities to Overcome Educational Losses and Gaps for Ukrainian Students. The paper analyzes EdCamp Ukraine's activities held within the framework of the anti-crisis initiative in May – September 2022: EdCamp academy and EdCamp Smart Summer camp for students, as well as Telegram channel for parents and guardians «Adults remaining resourceful for kids' sake». The so-called «Double Negative Effect» was determined, which was also observed among public organizations and institutions working with children at that time; it was established that overcoming the effect is linked with implementing three important scientific approaches in education (self-determination theory, Bloom's two sigma problem phenomenon, and social learning theory). Considering these approaches, an online platform «POVIR» was developed to help schoolchildren of Ukraine within the framework of the

⁷©Елькін Олександр (Elkin Oleksandr)

⁸©Рассказова Ольга (Rasskazova Olha)

⁹©Гринько Вікторія (Hrynko Viktoriia)

state-public project aimed at overcoming educational losses and gaps and the platform piloting is underway.

Keywords: Overcoming Educational Losses and Gaps, POVIR Online Platform, Anti-Crisis Initiatives, EdCamp Ukraine NGO.-Emotional Skills.

Вступ. Пошук механізмів подолання освітніх втрат і розривів, пов'язаних із пандемією Covid-19 та повномасштабним вторгненням росії в Україну, потребує пошуку нових стратегій і форм взаємодії з учнівством з урахуванням сучасних реалій цифрової освіти й інструментів дистанційного навчання, що здатні забезпечити комплексну підтримку усіх категорій дітей, насамперед тих, які залишаються в районах бойових дій, переміщені в Україні або виїхали за кордон.

Метою публікації є обґрунтування основних підходів до розроблення онлайн-платформи з дружнім інтерфейсом та безпечним простором «ПОВІР» для допомоги ученицям і учням українських шкіл у подоланні освітніх втрат і розривів.

Основні результати. ГО «ЕдКемп Україна» – організація, яка зазвичай працювала з дітьми опосередковано, маючи за основну цільову аудиторію вчительство. Після початку повномасштабного вторгнення рф в Україну ГО «ЕдКемп Україна» з метою психолого-педагогічної підтримки учнівства, учительства і батьківства запровадила антикризову ініціативу – онлайн EdCamp-академія для учнівства (травень-червень 2022 року), EdCamp-табір для учнівства «Розумне літо» (липень-серпень 2022 року) (<http://surl.li/hduvp>), а також був створений телеграм-канал «Дорослі в ресурсі заради дітей» для батьківства та осіб, що їх замінюють (травень-вересень 2022 року) (<https://t.me/adultsforchildren>). У рамках антикризової ініціативи у травні-серпні 2022 року проведено 917 онлайн-занять для 2500 дітей. Кількість підписників/підписниць телеграм-каналу становила 1424, щоденний контент містив щонайменше 3-4 публікації. За матеріалами дописів укладено посібник «Дорослі в ресурсі заради дітей». Загалом опубліковано щонайменше 530 дописів. Окрім підтримки і збереження ментального здоров'я дітей і підлітків, організації дозволя, створення позитивної атмосфери й комунікаційного поля для спілкування, метою цих занять було подолання освітніх втрат і розривів.

Освітні втрати визначаються як недосягнення окремих результатів через відсутність або обмеження доступу до навчання, освітні розриви – як різниця в рівні результатів навчання між різними групами учнівства, зумовлена сталими чинниками [1]. Ці явища є взаємопов'язаними, хоча перше більше стосується особистих проблем учениць і учнів, друге – колективних проблем учнівських спільнот.

Аналізуючи здобутий ГО «ЕдКемп Україна» досвід, крім позитивних результатів, виявлено, так званий, «подвійний негативний ефект», що

спостерігався і в роботі інших громадських організацій та установ, які працювали в цей час з дітьми. Цей ефект є досить поширеним явищем, здатним значно гальмувати процес подолання освітніх втрат в Україні. Він полягає в тому, що часто участь в ініціативах, що спрямовані на подолання освітніх втрат, фактично не є самостійним рішенням дітей, за яке вони несуть відповідальність, а радше ініціативою батьків. У зв'язку з цим багато хто з дітей реєструються до участі у навчанні, але так його і не розпочинають, або навіть розпочавши навчання, вони не зацікавлені в його продовженні і результаті, а тому полишають його на будь-якому етапі. Розглядаючи цей досвід, ми припустили, що подолання цього «подвійного негативного ефекту» може бути пов'язано з імплементацією в освітню діяльність трьох важливих наукових підходів.

Перший з них – теорія самодетермінації (самовизначення), авторами якої є Р. Райан та Е. Десі. За цією теорією первинною і автентичною (притаманною людині з народження) є саме внутрішня мотивація, яка, на відміну від зовнішньої, призводить до сталих поведінкових змін, приносить задоволення й переживання радості від діяльності, спонукає дитину до пошуку нових важливих завдань, розширення своїх можливостей, пізнання світу. Тож в освіті важливо плекати такі потреби дитини, які необхідні для посилення внутрішньої мотивації: автономія (прагнення людини самостійно ініціювати і контролювати власну поведінку), компетентність (потреба відчувати свою самоефективність), прийняття (потреба в зв'язках з іншими) [5].

Другий підхід, що базується на концепції «двох сигм», сформулював американський психолог освіти Б. Блум. За його спостереженнями, найбільш ефективними в освіті є два методи – навчання, спрямоване на майстерність, та індивідуальне наставництво учнівства. Майстерність розуміється тут як перехід до вивчення нової теми тільки через глибоке оволодіння попередньою темою на рівні залученості. А це досягається через персональне наставництво дитини, яка цього потребує, а також через вибудовування індивідуальної траєкторії навчання на основі на особистих здібностей дитини [3].

Третій підхід пов'язаний з теорією соціального навчання (Social Learning Theory), запропонованою канадським психологом А. Бандурою. З позицій цього підходу в освітньому процесі важливо враховувати, що ефективний розвиток дитини відбувається виключно через її взаємодію із соціумом, поступове її входження у соціальне мікро- і макросередовище через опанування спільними цінностями, наслідування поведінки, що забезпечує взаємні зміни і перетворення [2].

Отже, основна теза полягає в тому, що соціально-емоційні навички в освіті мають передувати когнітивним та забезпечувати їх перетворення

у компетентності. Тому у навчанні на перший план виходять усвідомленість, співпереживання, залученість до реального життя на особистісному, соціальному, системному рівнях, що традиційно залишалися поза увагою вчительства. Водночас це є центральною ідеєю програми соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН), яку нині мережує ГО «ЕдКемп Україна» на підтримку реформи НУШ [4]. Така робота, що почалася як реакція на депривацію освіти у часи пандемії Covid-19, здійснюється відповідно до провідної ідеї, яка полягає в тому, що людина здатна навчатися одна в одній та надихати одна одну. Цю модель ГО «ЕдКемп Україна» робить доступною у часи суспільних негараздів (Covid-19, війна в Україні) й життєздатною в будь-якому контексті, в якому людина має доступ до інструментів цифрової освіти. Оскільки модель спирається на накопичені навички та досвід самих освітян, ресурси можна спрямувати на фасилітацію, логістику та комунікацію [6]. Можливо, саме завдяки цьому антикризові ініціативи ГО «ЕдКемп Україна», як і заходи з мережування програми СЕЕН, досвід яких покладено в основу таких ініціатив, виявилися ефективними й результативними навіть у складних умовах активних воєнних дій на території України.

Грунтуючись на набутому ГО «ЕдКемп Україна» досвіді антикризової діяльності, маємо сміливість стверджувати, що саме на перетині названих підходів можна ефективно надолужити втрати і розриви в освіті. Інструментально саме ці ідеї «захити» у Всеукраїнський державно-громадський проєкт «ПОВІР» (Подолання освітніх втрат і розривів).

«ПОВІР» – це онлайн-платформа з дружнім інтерфейсом та безпечним простором, на якій учениці й учні 5–11 класів закладів освіти України, які постраждали через кризи (Covid-19, війна та інші), можуть отримувати безкоштовні індивідуальні чи групові консультації (мікрогрупи до 5 дітей) з низки шкільних предметів (насамперед – українська мова і математика, а також СЕЕН) від висококваліфікованих педагогів. Важливою умовою роботи, що проводитиметься на платформі, є особиста мотивація і проактивна позиція учнівства (Students Agency). Адже рушійною силою в процесі взаємодії з платформою виступатиме дитина та її потреби.

Мета проєкту полягає у допомозі дітям у надолуженні втрачених можливостей (навчальні досягнення, розвиток наскрізних, загальних і предметних компетентностей), забезпеченні безпечного освітнього простору, сприянні зниженню рівня тривожності та подоланні стресу, підтримці у виборі кращого майбутнього. Особливістю онлайн-платформи є поєднання двох форматів взаємодії:

– по-перше, заохочення учнівства через тьюторинг – підтримку в поточних викликах у навчанні, як-от швидка допомога для виконання домашніх завдань, пояснення певних конкретних, вузьких питань;

– по-друге, власне залучення до систематичної глибокої роботи (групової чи індивідуальної), спрямованої на подолання освітніх втрат.

Висновки. Насамкінець варто наголосити, що розв'язання проблеми подолання освітніх втрат і розривів в Україні потребує окремої державної програми, що в умовах децентралізації і розвитку соціального партнерства має розроблятися і реалізовуватися з урахуванням необхідності залучення освітянських громадських організацій, які вже мають досвід антикризових дій й перспективні візії. Виходячи з цих міркувань, проєкт «ПОВІР» був запропонований на слуханні Комітету з питань освіти, науки та інновацій (<http://surl.li/hdura>) для включення у Національну програму подолання освітніх втрат і освітніх розривів на рівні загальної середньої освіти, спричинених пандемією Covid-19 та повномасштабною війною, на період 2023–2030 рр.

Вважаємо, що науково обґрунтована корекція програми потребує активізації на національному рівні аналітичних досліджень на кшталт Дослідження соціальних та емоційних навичок «ДоСЕН», що наразі реалізується національним дослідницьким центром ГО «ЕдКемп Україна» в межах міжнародного дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку, у співпраці з Комітетом Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій, Міністерством освіти і науки України та іншими державними інституціями у галузі освіти за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Список використаних джерел

1. Круть І. Що таке освітні втрати? Освітні втрати та освітні розриви: у чому різниця та як долати? Медіа Освіторія. URL : <https://osvitoria.media/experience/osvitni-vtraty-ta-osvitni-rozryvy-u-chomu-riznytsya-ta-yak-dolaty> (дата звернення: 25.05.2023).
 2. Bandura A. *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1977. 247 p.
 3. Bloom B. S. *The 2 Sigma Problem: The Search for Methods of Group Instruction as Effective as One-to-One Tutoring*. *Educational Researcher*, 1984. Vol. 13(6), P. 4–16. <https://doi.org/10.2307/1175554>.
 4. *Edcamp Ukraine* : [офіц. сайт]. URL : <https://www.edcamp.ua/> (дата звернення: 16.05.2023).
 5. Ryan R. M., Deci E. L. *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, And Wellness*. The Guilford Press. 2017. DOI: <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>.
 6. Vincent-Lancrin S., Cobo Román C., Reimers F. (eds.) *How Learning Continued during the Covid-19 Pandemic: Global Lessons from Initiatives to Support Learners and Teachers*, OECD Publishing, Paris, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1787/bbeca162-en>.
-

Жук Михайло¹⁰

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
м. Суми, Україна

ORCID: [0009-0004-9658-975X](https://orcid.org/0009-0004-9658-975X)

E-mail: sumy_zhuk@ukr.net

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА 4.0+: АДАПТИВНА ВІДПОВІДЬ НА РЕАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВА ПЛАТФОРМА «ПЛАН МАРШАЛЛА ДЛЯ УКРАЇНИ»

Адаптивна можливість «План Маршалла для України» передбачає післявоєнне відродження країни як високотехнологічної держави. А це запровадження формування в Україні людського капіталу, що відповідає пріоритетам 4.0 (4-ї промислової революції, індустрії 4.0, сучасного інноваційного цифрового суспільства). У розвинутих країнах ці задачі розв'язує освіта 4.0. При цьому здійснюються активні дослідження освіти 5.0, освіти 6.0. Україні потрібні швидкі транзити сучасного досвіду ЄС та провідних країн світу.

***Ключові слова:** розвиток 4.0, освіта 4.0, трансформації української освіти, освітні транзити.*

***Ukrainian Education 4.0+: Adaptive Response to Real Challenges and Possible Platform of the «Marshall Plan For Ukraine».** The Marshall Plan for Ukraine envisages the post-war revival of Ukraine as a high-tech state. And this involves the introduction of the formation of human capital in Ukraine, which meets priorities 4.0 (4th Industrial Revolution, Industry 4.0, Modern Innovative Digital Society). In developed countries, these tasks are solved by Education 4.0. At the same time, there are active studies of Education 5.0, Education 6.0. Ukraine needs fast transits of the modern experience of the EU and the leading countries of the world.*

***Keywords:** Development 4.0, Education 4.0, Transformation of Ukrainian Education, Educational Transits.*

Вступ. В Україні іде війна. Єдиною гарантією безпеки після перемоги є членство нашої країни в ЄС, НАТО та розбудова України як сучасної інноваційної, цифрової та високотехнологічної держави. Саме на це спрямовано план Маршала для України, що потребує швидких економічних і соціально-політичних реформ на шляху до реалізації в Україні тренда 4.0 – «4-ї промислової революції», «індустрії 4.0», інтеграції в «глобалізацію 4.0», а також інноваційного формату людського капіталу. Саме це є завданням «Освіти 4.0» з опрацюванням моделей освіти 5.0, 6.0. Для ефективного розв'язання зазначених проблем Україні потрібні оптимальні транзити сучасного досвіду. І в першу чергу досвід ЄС, який відображено в пріоритетах розвитку освіти в реалізації рамок компетенцій та сучасних програм їх реалізації, сучасних освітніх трендів і проєктів. Транзити потребують адаптації до програм розвитку ЄС 2021–2027 рр., а також вивчення досліджень таких світових аналітичних центрів, як Світовий економічний форум.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є визначення адаптивних можливостей прискорення використання європейського та світового досвіду

¹⁰©Жук Михайло (Zhuk Mykhaylo)